International Business and Global Economy 2016, no. 35/1, pp. 81–93
Biznes międzynarodowy w gospodarce globalnej 2016, nr 35/1, s. 81–93

Edited by the Institute of International Business, University of Gdańsk
ISSN 2300-6102
e-ISSN 2353-9496 DOI 10.4467/23539496IB.16.006.5587

Ewa Gwardzińska
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Ułatwienia TFA w handlu międzynarodowym i ich skutki ekonomiczne oraz wpływ na obsługę celną towarów w Unii Europejskiej

Zmieniony Protokół do umowy w sprawie ułatwień w handlu z 27 listopada 2014 r. nowelizujący Umowę z Marakeszu ustanawiającą Światową Organizację Handlu wprowadził znaczne ułatwienia w handlu międzynarodowym, które co do zasady dla środowiska celnego UE nie stanowią rewolucyjnych zmian. Większość proponowanych ułatwień funkcjonuje w UE już od dawna. Celem artykułu jest analiza proponowanych ułatwień w handlu międzynarodowym w kontekście Porozumienia TFA (Trade Facilitation Agreement) oraz ich wpływu na obsługę celną przedsiębiorstw w ramach świadczonych usług celnych. Wprowadzone zmiany mają ostatecznie przyczynić się do wzrostu konkurencyjności obsługi celnej na arenie międzynarodowej, w tym wzmocnić pozycję konkurencyjną UE oraz stworzyć szanse rozwojowe dla handlu międzynarodowego i poprawić jakość obsługi celnej przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: usługi celne, zasady handlu międzynarodowego, obsługa celna, umowa w sprawie ułatwień w handlu

Klasyfikacja JEL: F1, K2, O1

TFA's assistance in international trade, its economic consequences and their impact on the customs services in the European Union

The revised protocol to the agreement on trade facilitation signed on November 27, 2014, amended the Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization and introduced significant facilitation of international trade which, generally speaking, does not constitute revolutionary changes for the customs environment of the EU, as most of the proposed facilitators have already been operating in the EU for a long time. The article aims to analyse the proposed facilitation of international trade in the context of the Trade Facilitation Agreement (TFA) and its impact on customs service of companies within the provided customs services. The changes are ultimately to contribute to increasing the competitiveness of international customs services, strengthening the competitive position of the EU, creating development opportunities for international trade and improving the quality of customs services companies.

Keywords: customs services, international trade rules, customs clearance, Trade Facilitation Agreement

JEL classification: F1, K2, O1

Wprowadzenie

Celem artykułu jest analiza rozwoju usług celnych w Unii Europejskiej w kontekście ułatwień w handlu międzynarodowym, wprowadzonych Porozumieniem TFA, które w swej istocie stanowią reformę zasad globalnego handlu mającą uprościć i ujednolicić zasady dotychczasowego handlu międzynarodowego, ułatwiając tym samym obsługę celną towarów. W pracy wykorzystano metodę badawczą polegającą na analizie zagranicznych i krajowych źródeł literatury.

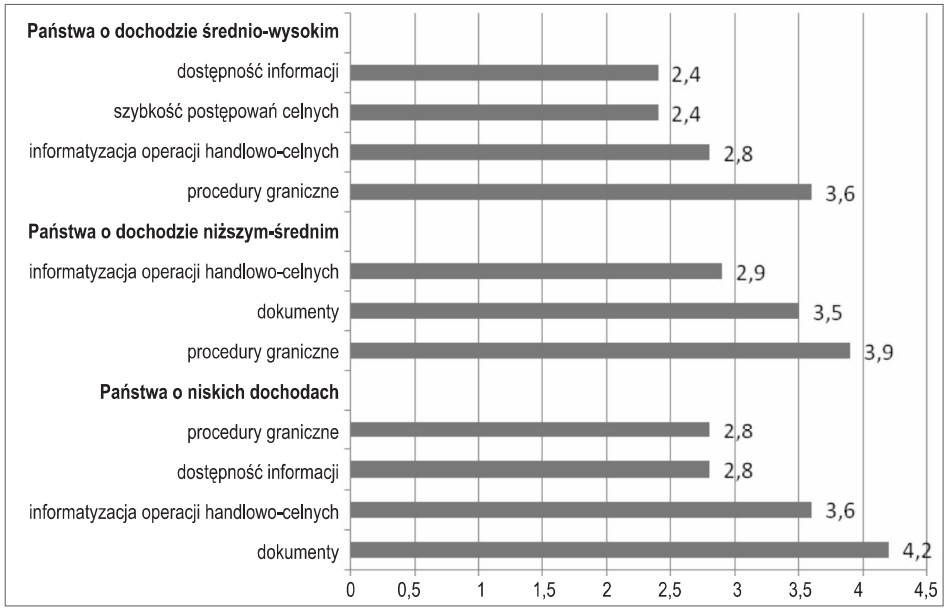
1. Uproszczenia w handlu międzynarodowym wprowadzone Porozumieniem TFA

Porozumienie dotyczące ułatwień w handlu międzynarodowym TFA [Dz. Urz. L 284 z 30.10.2015], które w swej istocie jest układem uzgodnionym w Bali (3–7 grudnia 2013 r.), ma usprawnić światowy handel towarami poprzez redukcję biurokracji i kosztów transakcji oraz ściślejszą współpracę administracji celnej.

Zgodnie ze stanowiskiem OECD prostszy i łatwiejszy obrót towarowy dokonywany w oparciu o TFA ma szansę obniżyć koszty handlu na świecie o 12,5–17,5%. Państwa, które wdrażają w całości zasady TFA, mogą liczyć na zmniejszenie kosztów handlowych o 1,4–3,9 p.p., więcej niż te, które wdrożą je tylko w minimalnym stopniu. Największą możliwość redukcji kosztów handlowych mają państwa o niskich i średnich dochodach, a więc najbiedniejsze i rozwijające się. To właśnie tam powolna odprawa celna jest zazwyczaj szczególnie dotkliwa dla przedsiębiorców dokonujących formalności celnych, podwajając niejednokrotnie koszty obrotu towarowego. Potencjał redukcji kosztów z „pełnym" przyjęciem zasad TFA dla państw rozwijających się o dochodzie niższym-średnim określony jest jako 16,5% całkowitych kosztów handlowych, dla państw najbiedniejszych o niskich dochodach – 17,4%, dla państw rozwijających się o średnio wysokim dochodzie – 14,6%, natomiast dla państw z grupy OECD – 11,8% [OECD, 2015].

Jak pokazano na powyższym rysunku, w państwach o niskich dochodach potencjał obniżenia kosztów międzynarodowego obrotu towarowego tkwi przede wszystkim w harmonizacji i uproszczeniu dokumentów handlowych (4,2%), informatyzacji procesów handlowych i celnych (3,6%), zapewnieniu dostępności do informacji związanych z handlem (2,8%) i usprawnieniu procedur granicznych (2,8%). Dla państw o dochodzie średnim, ale znajdujących się w przedziale niższym, usprawnienie procedur granicznych może mieć największy wpływ na obniżkę kosztów handlowych (3,9%), natomiast ujednolicenie i uproszczenie dokumentów handlowych może obniżyć koszty o 3,5%, a wprowadzona informaty-

zacja procedur handlowych i celnych o 2,9%. W przypadku państw o wyższych średnich dochodach największego wpływu na zmniejszenie kosztów handlu międzynarodowego upatruje się w usprawnieniu procedur granicznych (3,6%), informatyzacji handlu i procesów celnych (2,8%) oraz zapewnieniu dostępności do informacji związanych z handlem (2,4%) i szybkiego postępowania w sprawach celnych (2,4%).

Rysunek 1. Potencjalne obniżenie kosztów handlu (w %) przez zastosowany środek wskazany w porozumieniu TFA z podziałem na zamożność państw

Źródło: [OECD, 2015].

Dotychczasowe analizy potwierdzają, że międzynarodowe koszty handlowe równoważne są stawce 74% podatku *ad valorem*, z czego 21% to koszty transportu, a 44 % to koszty związane z granicznymi operacjami celnymi [Zhang, Preece, 2011].

1.1. Środki ułatwiające handel międzynarodowy

Pełna gama środków ułatwiających handel międzynarodowy przewidzianych w Porozumieniu TFA obejmuje dwanaście grup środków ogólnych wraz z przypisanymi szczegółowymi zasadami ich wdrożenia [TFA, 2015, art. 1–12]:

1. Publikowanie i dostępność informacji – w ramach środków szczegółowych przewidziano publikację informacji w internecie w zakresie: procedur celnych przywozowych, wywozowych i tranzytowych oraz wymaganych formularzy

i dokumentów, stosowanych stawek celnych i wszelkiego rodzaju podatków, opłat i należności nakładanych przez organy administracji publicznej, przepisów dotyczących klasyfikacji lub wyceny do celów celnych, przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do reguł pochodzenia; ograniczeń lub zakazów przywozowych, wywozowych lub tranzytowych, przepisów dotyczących kar za niedopełnienie formalności przywozowych, wywozowych lub tranzytowych, stosowanych procedur odwoławczych lub rewizyjnych, umów lub części umów zawartych z dowolnym państwem lub państwami odnoszących się do przywozu, wywozu lub tranzytu oraz procedur dotyczących zarządzania kontyngentami taryfowymi. W ramach tych środków przewidziano również istnienie bezpłatnych punktów informacyjnych, które będą udzielać odpowiedzi na uzasadnione pytania organów rządowych, przedsiębiorstw i innych zainteresowanych stron w zakresie ww. informacji.

2. Możliwość zgłaszania uwag i informacji przed wejściem w życie Porozumienia i konsultacje – w ramach środków szczegółowych przewidziano zapewnienie przedsiębiorstwom i innym zainteresowanym stronom możliwości i odpowiednio długi czas na przedstawienie uwag do proponowanych przepisów bądź zmian przepisów ustawowych i wykonawczych mających ogólne zastosowanie w zakresie przepływu, zwalniania i odprawy towarów.
3. Interpretacja zdarzeń przyszłych – w ramach środków szczegółowych przewidziano publikację wymogów ich stosowania, w tym wskazanie katalogu informacji, które należy dostarczyć; termin wydawania i obowiązywania interpretacji zdarzeń przyszłych w zakresie nie tylko klasyfikacji taryfowej towarów czy pochodzenia towarów, ale również właściwej metody lub kryteriów ustalania wartości celnej na podstawie konkretnego zbioru faktów i jej zastosowania oraz zakresu stosowania wymogów dotyczących obniżenia należności celnych lub zwolnienia z tych należności; stosowania wymogów dotyczących kontyngentów, w tym taryfowych.
4. Procedury odwoławcze lub rewizyjne – w ramach środków szczegółowych przewidziano zapewnienie każdej osobie będącej adresatem decyzji administracyjnej organów celnych prawa do odwołania lub rewizji do organu administracyjnego wyższego szczebla lub odwołania czy też jej rewizji na drodze sądowej.
5. Inne środki służące zapewnieniu większej bezstronności, niedyskryminacji i przejrzystości – w ramach środków szczegółowych przewidziano wdrożenie powiadomienia o wprowadzeniu zaostrzenia kontroli lub inspekcji na granicach w odniesieniu do środków spożywczych, napojów lub pasz mających na celu ochronę życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin na swoim terytorium, oraz stosowanych procedur zatrzymania towarów i przeprowadzania badań.

6. Warunki dotyczące opłat i należności z tytułu przywozu i wywozu lub w związku z przywozem i wywozem oraz zasady nakładania kar za naruszenia przepisów celnych – w ramach środków szczegółowych przewidziano wskazanie ogólnych i szczegółowych warunków dotyczących opłat i należności celnych z tytułu przywozu i wywozu lub w związku z przywozem i wywozem towarów oraz możliwość otrzymania przez osobę, na którą nałożono karę, pisemnego wyjaśnienia zastosowanej kary z wyszczególnieniem charakteru naruszenia oraz obowiązujących przepisów ustawowych, wykonawczych lub wymogów proceduralnych, na podstawie których ustalono kwotę lub zakres kary za dane naruszenie.
7. Zwolnienie i odprawa towarów – w ramach środków szczegółowych przewidziano wprowadzenie lub utrzymanie formalności poprzedzających przybycie towarów związanych z wcześniejszym dostarczeniem w formie elektronicznej dokumentacji niezbędnej do odprawy celnej towarów; umożliwienie wszelkich płatności celno-podatkowych drogą elektroniczną; uniezależnienie procedury zwolnienia towarów od uregulowania ostatecznych kwot należności celnych, podatków, opłat i innych należności poprzez ustanowienie gwarancji dla nieustalonej jeszcze kwoty w postaci zabezpieczenia, kaucji lub innego właściwego instrumentu; oparcie kontroli celnej na systemie zarzadzania ryzykiem; wprowadzenie audytu po odprawie celnej towarów; ustalanie i publikowanie średniego czasu trwania procedury zwolnienia towarów; wprowadzenie lub utrzymanie procedury umożliwiającej przyspieszone zwolnienie przynajmniej dla towarów wprowadzonych za pomocą infrastruktury dla ładunków lotniczych osobom wnioskującym o zastosowanie takiej procedury z utrzymaniem kontroli celnej; wdrożenie zasady „najszybciej jak to możliwe" zwolnienia towarów łatwo psujących się; wprowadzenie co najmniej trzech środków ułatwiających handel dla upoważnionych przedsiębiorców, takich jak:
   - ograniczone wymagania w odniesieniu do dokumentacji i danych,
   - niski wskaźnik inspekcji i kontroli fizycznych,
   - krótki czas trwania procedury zwolnienia towarów,
   - odroczona płatność ceł, podatków, opłat i należności,
   - stosowanie gwarancji generalnych lub gwarancji w obniżonej kwocie,
   - jedno zgłoszenie celne dla całego przywozu lub wywozu w ustalonym okresie,
   - odprawa towarów w siedzibie upoważnionego przedsiębiorcy lub w innym miejscu zatwierdzonym przez organy celne.
8. Współpraca służb granicznych – w ramach środków szczegółowych przewidziano wdrożenie środka, który zapewni, aby organy i służby odpowiedzialne za kontrole graniczne i procedury związane z przywozem, wywozem oraz

tranzytem towarów współpracowały i koordynowały swoje działania z myślą o ułatwieniach w handlu, która może obejmować: dostosowanie dni roboczych i godzin pracy, dostosowanie procedur i formalności, stworzenie wspólnej infrastruktury i jej współużytkowanie, wspólne kontrole i stworzenie punktu jednej wspólnej kontroli granicznej.

9. Przemieszczanie towarów przeznaczonych do przywozu pod kontrolą celną – w ramach środków szczegółowych przewidziano umożliwienie przemieszczania przeznaczonych do importu towarów przez swoje terytorium pod kontrolą celną z urzędu celnego wprowadzenia do innego urzędu celnego na swoim terytorium, w którym towary będą zwolnione lub poddane odprawie celnej.
10. Formalności związane z przywozem, wywozem i tranzytem – w ramach środków szczegółowych przewidziano zminimalizowanie liczby i złożoności formalności związanych z przywozem, wywozem i tranzytem, w tym wymogów dotyczących dokumentacji celnej; akceptowanie papierowych lub elektronicznych kopii dokumentów uzupełniających; stosowanie norm międzynarodowych; utrzymywanie pojedynczego punktu kontaktowego, umożliwiającego przedsiębiorstwom składanie dokumentów lub danych dla uczestniczących organów lub służb za pośrednictwem jednego punktu wprowadzenia; niewymaganie przeprowadzania inspekcji przedwysyłkowych na potrzeby klasyfikacji taryfowej i ustalania wartości celnej oraz niewprowadzenie obligatoryjnego obowiązku korzystania z usług agentów celnych w ramach dokonywanych odpraw celnych; wprowadzenie wspólnych procedur granicznych i jednolitych wymogów dokumentacji celnej dla stosowanej odprawy celnej; wprowadzenie na obszar celny towarów warunkowo zwolnionych, w całości lub części, z płatności ceł przywozowych i podatków, jeżeli towary takie są wprowadzane w specjalnym celu i są przeznaczone do ponownego wywozu (dotyczy to procedury odprawy czasowej, uszlachetniania czynnego i biernego oraz umożliwienie importerowi przekierowania lub zwrotu odrzuconych towarów do eksportera lub innej osoby wyznaczonej przez niego z uwagi na brak zgodności z przepisami sanitarnymi lub fitosanitarnymi).
11. Swoboda tranzytu – w ramach środków szczegółowych przewidziano zagwarantowanie swobody tranzytu (niestosowanie ukrytych ograniczeń dla ruchu tranzytowego, niepobieranie dodatkowych opłat i należności z tego tytułu, niestosowanie innych barier technicznych w handlu); udostępnienie, w miarę możliwości, oddzielnej infrastruktury dla ruchu tranzytowego (jak pasy drogowe, stanowiska na nadbrzeżu itp.); umożliwienie wcześniejszego składania i przetwarzania dokumentów tranzytowych i danych przed przybyciem towarów; udostępnienie do publicznej wiadomości informacji dotyczących gwarancji celnych (pojedynczych, wielokrotnych), w tym możliwości składa-

nia gwarancji generalnych, zasad stosowania konwojów lub eskort celnych towarów przewożonych w ruchu tranzytowym wyłącznie w sytuacji wysokiego zagrożenia lub w przypadku, gdy zastosowanie gwarancji nie może zapewnić przestrzegania przepisów.

12. Współpraca celna – w ramach środków szczegółowych przewidziano wdrożenie zasad partnerstwa biznesowo-celnego, w tym środków promujących przestrzeganie przepisów i współpracę między importerami a organami celnymi, wymianę informacji na temat najlepszych praktyk w obszarze zarządzania przestrzeganiem przepisów celnych oraz ich ochrony i poufności.

Przedstawione powyżej środki TFA ułatwiające handel międzynarodowy zmienią w istotny sposób obsługę celną przedsiębiorstw w tych państwach lub grupach państw, które je wdrożą. Dotychczas wprowadzenie wszystkich środków zaliczanych do zobowiązań kategorii A (przepisy, które państwo rozwijające się lub najmniej rozwinięte wyznacza do przestrzegania w momencie wejścia w życie niniejszego Porozumienia lub w przypadku państw najsłabiej rozwiniętych w ciągu jednego roku po wejściu w życie) zadeklarowały takie państwa, jak: Izrael, Korea, Meksyk, Singapur i Chiny oraz wydzielony obszar celny Tajwanu, Peskadorów, wysp Kinmen i Matsu oraz Hongkongu. Inne państwa wyłączyły niektóre środki, np. Chile i Katar z zakresu wszystkich przyjętych środków wyłączyły środki ułatwiające handel dla upoważnionych przedsiębiorców, Turcja – towary łatwo psujące się, Kostaryka – formalności i wymogi dotyczące dokumentacji oraz akceptację kopii dokumentów, a Urugwaj – uniezależnienie procedury zwolnienia towarów od ustalenia ostatecznych kwot należności celnych, podatków, opłat i należności. Jeszcze inne państwa stworzyły własną listę katalogową z przedstawionych środków TFA, które pragną przyjąć do swojej praktyki handlowej, lub też nie zadeklarowały żadnych środków i nie przedstawiły takiej listy [TFA, 2015, Załącznik].

Nie ulega wątpliwości, że ułatwienia w handlu międzynarodowym wprowadzone w Porozumieniu TFA pozostają poważnym wyzwaniem dla państw rozwijających się, a w szczególności dla państw najsłabiej rozwiniętych, gdzie stanowią one dla nich jednostronny problem, który nie może zostać rozwiązany bez woli politycznej i poważnego wsparcia finansowego [Shintaro, 2014]. UE zadeklarowała wsparcie finansowe w wysokości do 400 mln EUR dla państw rozwijających się w ciągu najbliższych pięciu lat [TFA, 2015; EC, 2016], ale samo wsparcie finansowe bez woli politycznej wprowadzenia poważnych reform systemu celnego w państwach najsłabiej rozwiniętych i rozwijających się może doprowadzić do opóźnienia wejścia w życie Porozumienia TFA, czyli pakietu środków ułatwiających i upraszczających działalność polityki celnej, gdyż wymagana jest procedura zakończenia krajowych procesów ratyfikacji przez dwie trzecie członków WTO, czyli minimum 108 państw (dwie trzecie z 162 państw) [Czyżowicz, 2015].

W 2013 r. większość państw rozwijających się stosowało mniej niż 50% środków ułatwiających handel międzynarodowy, natomiast w większości państw najmniej rozwiniętych wskaźnik ten pozostawał na poziomie poniżej 40% [UNCTAD, 2013], zupełnie inaczej niż ma to miejsce w przypadku Unii Europejskiej.

2. Wpływ znowelizowanych zasad handlu TFA na rozwój unijnych usług celnych

2.1. TFA a regulacje prawa celnego w UE

Znowelizowane zasady handlu międzynarodowego przedstawione w Porozumieniu TFA nie wprowadzą praktycznie rewolucyjnych zmian w regulacyjnym środowisku celnym UE. Zasady te funkcjonują tam od dawna i podlegają ciągłej nowelizacji poprzez wprowadzenie licznych ułatwień w polityce celnej UE w celu zwiększenia konkurencyjności unijnych przedsiębiorców na arenie międzynarodowej.

Proces ujednolicania ustawodawstwa wspólnotowego na rynku unijnym wraz z przedstawionymi zasadami TFA rozpoczął się już 1968 r. wprowadzeniem strefy wolnego handlu w zakresie artykułów przemysłowych. W 1983 r. wprowadzono system wspólnotowych zwolnień celnych [Rozporządzenie Rady (EWG) nr 918/83 z dnia 28 marca 1983 r. ustanawiające wspólnotowy system zwolnień celnych, Dz. Urz. L 105 z 23.04.1983]. Obecnie obowiązuje Rozporządzenie Rady (WE) nr 1186/2009 z dnia 16 listopada 2009 r. ustanawiające wspólnotowy system zwolnień celnych (Dz. Urz. UE. L 324/23 z 10.12.2009). Kolejnym krokiem było wprowadzenie w 1987 r. Scalonej Nomenklatury Towarowej (Combined Nomenclature – CN) [Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2658/87 z dnia 23 lipca 1987 r. w sprawie nomenklatury taryfowej i statystycznej oraz w sprawie Wspólnej Taryfy Celnej], która stała się podstawą przyjęcia użytkowej zintegrowanej taryfy celnej UE tzw. TARIC (Tarif Intégré Communautaire) oraz jednolitego dokumentu administracyjnego SAD (Single Administrative Document) [Konwencja o uproszczeniu formalności w obrocie towarowym (SAD) sporządzona w Interlaken dnia 20 maja 1987 r.] i wspólnotowej procedury tranzytowej [Konwencja o wspólnej procedurze tranzytowej sporządzonej w Interlaken dnia 20 maja 1987 r. (Dz. Urz. L 226 z 13.08.1987, z późn. zm.].

W 1992 r. po raz pierwszy wprowadzono na rynku wspólnotowym jednolity kodeks celny, który ujednolicił stosowane prawo celne na całym obszarze celnym Wspólnoty [Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny, Dz. Urz. L 302 z 19.10.1992, z późn. zm.] wraz z przepisami wykonawczymi [Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 2454/93

z dnia 2 lipca 1993 r. ustanawiające przepisy w celu wykonania rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Celny, Dz. Urz. L 253 z 11.10.1993, z późn. zm.].

W 2005 r., po fali ataków terrorystycznych na Nowy Jork, Hiszpanię i inne kraje, wprowadzono instytucję Upoważnionego Przedsiębiorcy AEO (Authorised Economic Operator) oraz wspólnotowy ramowy system zarządzania ryzykiem w UE [Rozporządzenie (WE) nr 648/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 kwietnia 2005 r. zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92 ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny, Dz. Urz. L 117/13 z 4.05.2005].

W 2008 r. wprowadzono Zmodernizowany Kodeks Celny [Rozporządzenie Rady i PE ustanawiający Wspólnotowy Kodeks Celny (Zmodernizowany Kodeks Celny), nr 450/2008, Dz. Urz. L 145 z 4 czerwca 2008 r.] oraz Decyzję 70/2008 o e-Celnictwie [Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 70/2008/WE z dnia 15 stycznia 2008 r. w sprawie eliminowania papierowej formy dokumentów w sektorach ceł i handlu, Dz. Urz. L 23 z dnia 26 stycznia 2008]. Oba te akty prawne wprowadziły regulacje konstytuujące elektroniczne środowisko celne. Pomimo wejścia w życie ZKC 24 czerwca 2008 r., rozporządzenie to nie było stosowane, dlatego też już w 2011 r. podjęto decyzję o przekształceniu go w Unijny Kodeks Celny [Dz. Urz. L 269 z 10.10.2013] – wszedł on w życie 30 października 2013 r., ale podobnie jak ZKC nie był stosowany do końca kwietnia 2016 r. Dopiero od 1 maja 2016 r. zaczął obowiązywać na całym obszarze celnym UE. Regulacje zawarte w przepisach unijnego prawa celnego [MF, 2016]:

- upraszczają prawodawstwo celne,
- ujednolicają obsługę obrotu towarowego z zagranicą w całej UE poprzez harmonizację zasad wymiany informacji i zakresu danych,
- wprowadzają ułatwienia w zakresie procedur celnych, zapewniając ułatwienia zmierzające do wzrostu efektywności transakcji celnych zgodnie ze współczesnymi potrzebami,
- wdrażają obsługę procesów biznesowych w środowisku w pełni elektronicznym – zarówno dla administracji celnych, jak też podmiotów dokonujących obrotu towarowego z zagranicą,
- wspierają rzetelne i godne zaufania podmioty gospodarcze – upoważnionych przedsiębiorców AEO.

W 2011 r. wprowadzono również na rynku unijnym obligatoryjny obowiązek składania przywozowych lub wywozowych deklaracji skróconych w systemach elektronicznych dla podmiotów dokonujących przywozu i wywozu towarów do i z UE, zanim towar zostanie faktycznie przywieziony lub wywieziony z terytorium UE. Już dziś praktycznie nie jest możliwe dokonanie jakiejkolwiek operacji celnej inaczej niż w systemach elektronicznych [Gwardzińska, 2015].

2.2. TFA a obsługa celna towarów w UE

Procesy odprawy celnej, w tym liczne kontrole graniczne, to jeden z najważniejszych i najbardziej problematycznych ogniw w globalnym łańcuchu dostaw nie tylko dla UE, ale również dla wszystkich państw, które dokonują obrotów towarowych z państwami najbiedniejszymi czy rozwijającymi się. Odprawa celna w tych państwach trwa zazwyczaj trzy razy dłużej niż w państwach rozwiniętych, wymagane jest prawie dwa razy więcej dokumentów i sześć razy więcej podpisów w stosunku do importowanych towarów. Opóźnienia i koszty na granicy osłabiają konkurencyjność danego państwa, a tym samym zmniejszają konkurencyjność eksportu i importu towarów [TFL, 2014]. Według szacunków Komisji Europejskiej już 5-procentowa redukcja czasu odpraw na granicach może skutkować 10-procentowym wzrostem handlu międzynarodowego, a obniżenie kosztów operacji handlowych o 1% może skutkować zwiększeniem dochodów firm o około 30 mld EUR [ME, 2016].

Jak wynika z danych zestawionych w tabeli 1, najważniejszymi partnerami EU w międzynarodowym obrocie towarowym są: Chiny, USA, Rosja, Szwajcaria, Norwegia, Turcja i Japonia. Na te państwa przypada w imporcie 59,6% wszystkich obrotów UE z państwami trzecimi, w eksporcie zaś – 53%. Obrót z państwami najbiedniejszymi (Least Developed Countries – LDC) pozostaje na stosunkowo niskim poziomie i dotyczy w imporcie: Bangladeszu (0,9%), Kambodży i Gwinei Równikowej (0,2%), Mozambiku i Madagaskaru (0,1%), a w eksporcie Toga (0,2%) oraz Bangladeszu, Etiopii, Mali i Sudanu (0,1%). Łączny obrót UE z tymi państwami stanowi w imporcie 1,5%, a w eksporcie 0,6%. Udział procentowy UE w obrotach towarowych z pozostałymi państwami z tej grupy jest nieznaczny.

Tabela 1. Najważniejsi partnerzy handlowi UE (z wyłączeniem handlu wewnątrzunijnego) w obrocie towarowym w 2016 r.

Państwo	Import UE		Państwo	Eksport UE	
	mln EUR	%		mln EUR	%
Chiny	350 257	20,3	USA	369 549	20,7
USA	246 211	14,3	Chiny	170 399	9,5
Rosja	135 876	7,9	Szwajcaria	150 833	8,4
Szwajcaria	102 299	5,9	Turcja	78 959	4,4
Norwegia	74 313	4,3	Rosja	73 905	4,1
Turcja	61 574	3,6	Japonia	56 572	3,2
Japonia	59 726	3,5	Norwegia	48 867	2,7
Korea Południowa	42 327	2,5	Zjednoczone Emiraty Arabskie	48 480	2,7

Państwo	Import UE		Państwo	Eksport UE	
	mln EUR	%		mln EUR	%
Indie	39 449	2,3	Korea Południowa	47 882	2,7
Brazylia	30 879	1,8	Arabia Saudyjska	40 248	2,2
Wietnam	29 958	1,7	Indie	37 919	2,1
Kanada	28 233	1,6	Hongkong	35 382	2,0
Tajwan	25 487	1,5	Kanada	35 210	2,0
Malezja	22 721	1,5	Brazylia	34 588	1,9
Arabia Saudyjska	21 506	1,2	Meksyk	33 657	1,9
Bangladesz	15 144	0,9	Togo	3 851	0,2
Kambodża	4 085	0,2	Bangladesz	2 458	0,1
Gwinea Równikowa	2 247	0,2	Etiopia	1 815	0,1
Mozambik	1 435	0,1	Mali	965	0,1
Madagaskar	935	0,1	Sudan	951	0,1
Razem	**1 724 867**		**Razem**	**1 789 063**	

Źródło: Opracowano własne na podstawie: [EC, 2016; List of Least Developed Countries, 2016].

Znacznego przyspieszenia odprawy celnej i usprawnienia usług celnych w UE w ramach obsługi celnej towarów należy oczekiwać w 2021 r. Wtedy UE zacznie funkcjonować w środowisku w pełni elektronicznym, a cała komunikacja pomiędzy organami celnymi i importerami, eksporterami oraz urzędnikami z innych państw członkowskich będzie odbywać się wyłącznie w systemach informatycznych.

Wcześniej, bo już z dniem 1 maja 2016 r., zaczęły funkcjonować nowe ułatwienia dla przedsiębiorców AEO – odprawa scentralizowana, samoocena i odprawa bez okazywania towarów organom celnym. Dzięki scentralizowanej odprawie celnej przedsiębiorca będzie mógł dokonać fizycznych odpraw celnych w całej UE, a zgłoszenia będą przedstawiane w jednym, zawsze tym samym urzędzie celnym. Samoocena pozwoli przedsiębiorcy na samodzielne dokonywanie pewnych kontroli, normalnie przeprowadzanych przez organy celne. Odprawa bez okazywania towarów organom celnym jest już dzisiaj możliwa, ale w przyszłości będą mogli jej dokonywać tylko przedsiębiorcy AEOC, a inni będą musieli posiadać pozwolenie. Przedsiębiorcy AEO będą mieć również prawo do składania niższego zabezpieczenia przy stosowaniu np. procedur specjalnych, a w niektórych przypadkach będą z niego nawet zwolnieni [Kobusz-Nowak, 2016].

Podsumowanie

Porozumienie TFA na rynku unijnym nie wprowadzi żadnych rewolucyjnych zmian, zarówno w regulacjach prawnych, jak i w obsłudze celnej towarów, gdyż ułatwienia te funkcjonują już od dawna, a nowe regulacje celne UKC znacznie wykraczają poza proponowany katalog ułatwień dla przedsiębiorców w handlu międzynarodowym. Warto tu jednak zauważyć, iż zasady TFA wzmacniają pozycję konkurencyjną UE na arenie międzynarodowej i mogą przyczynić się do wzrostu wymiany towarowej między państwami najbiedniejszymi, pod warunkiem, że uda im się wdrożyć zasady TFA do swojej polityki handlowej.

Analiza proponowanych ułatwień w handlu międzynarodowym daje podstawę, aby sądzić, iż pozycja negocjacyjna UE była dość silna, gdyż uwidacznia się tutaj przeniesienie jej mechanizmu regulacyjnego w zakresie stosowanych ułatwień w środowisku celnym na poziom międzynarodowy.

Bibliografia

Czyżowicz W., 2015, *Customs policy in the Post-Bali world. Facilitation and simplification in trade turnover of goods in the modern world*, Trade Facilitation Post-Bali: Putting Policy into Practice Baku, Republic of Azerbaijan, Inaugural INCU Global Conference Proceedings, https://dl.dropboxusercontent.com/u/93615542/INCU/INCU%20Documents/INCU%20Conference%202014/INCU%20Global%20Conference%202014%20Proceedings%20%28Electronic%29.pdf [dostęp: 12.03.2016].

EC, 2016, Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %) (2015, excluding intra-EU trade), Updated 12 February 2016, European Commission, Directorate General for Trade, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_ 122530.pdf [dostęp: 15.02.2016].

Gwardzińska E., 2015, *Unijne usługi pośrednictwa celnego w działalności e-biznesu*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, t. 16, nr 9, cz. 2: *Agile – Commerce – zarządzanie w erze cyfrowej*, red. K. Kolasińska-Morawska, R. Patora, Łódź – Warszawa.

Kobusz-Nowak M., 2016, *Importerów i eksporterów czekają rewolucyjne zmiany*, Gazeta Prawna, 9 marca.

List of Least Developed Countries (as of 16 February 2016), http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf [dostęp: 04.03.2016].

ME, 2016, *Główne obszary negocjacyjne DDA WTO*, ww.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Miedzynarodowe+organizacje+gospodarcze/WTO/Glowne+obszary+negocjacyjne+DDA+WTO [dostęp: 26.02.2016].

MF, 2016, *Unijny Kodeks Celny*, http://www.finanse.mf.gov.pl/clo/unijny-kodeks-celny-wdrozenie/ukc [dostęp: 15.03.2016].

OECD, 2015, *Implementation of the WTO Trade Facilitation Agreement. The Potential Impact on Trade Costs*, http://www.oecd.org/trade/WTO-TF-Implementation-Policy-Brief_EN_2015_06.pdf [dostęp: 23.02.2016].

Protokół zmieniający Porozumienie z Marakeszu ustanawiające Światową Organizację Handlu, Dz. Urz. L 284 z 30.10.2015.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 z dnia 9 października 2013 r. ustanawiające unijny kodeks celny, Dz. Urz. L 269 z 10.10.2013.

Shintaro H., 2014, *World Trade Organization Agreement on Trade Facilitation. Assessing the Level of Ambition and Likely Impacts*, ADB Working Paper Series on Regional Economic Integration, no. 138, http://www.adb.org/sites/default/files/publication/82631/reiwp-138-wto-agreement-trade-facilitation.pdf [dostęp: 01.03.2016].

TFA, 2015, *The EU's Role in the Implementation*, Thursday, 17 December 2015, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/december/tradoc_154036.pdf [dostęp: 10.03.2016].

TFL, 2014, Trade Facilitation and Logistics April 21, 2014, http://www.worldbank.org/en/topic/trade/brief/trade-facilitation-and-logistics [dostęp: 10.03.2016].

UNCTAD, 2013, *The new frontier of competitiveness in developing countries. Implementing trade facilitation*, http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/dtltlb2013d2_en.pdf [dostęp: 08.03.2016].

Zhang S., Preece R., 2011, *Designing and implementing Customs-Business partnerships. A possible framework for collaborative governance*, World Customs Journal, vol. 5, no. 1.